

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА,
ПСИХОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«АСОЦІАЦІЯ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ УКРАЇНИ»**

**ІТ ПРАВО:
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

*Збірник матеріалів
IV-ої Міжнародної науково-практичної конференції
27 листопада 2020 року*

Львів 2020

УДК 34:004 (477)

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
(протокол № 4 від 4 грудня 2020 року)*

Упорядник:

Радейко Р.І. – доцент кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

Відповідальний за випуск:

Бортник Н. П. – завідувач кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», доктор юридичних наук, професор

ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник IV-ої Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 27 листопада 2020 р.). Київ: «Комп'ютерний дизайн», 2020. 242 с.

Збірник містить матеріали V-ої Міжнародної науково-практичної конференції «ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні», проведеної кафедрою адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» 27 листопада 2020 року. У тезах доповідей висвітлено результати досліджень щодо актуальних проблем та перспектив розвитку ІТ права в Україні.

Тези подаються в авторській редакції.

*© Кафедра адміністративного та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права, психології та
інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка», 2020
© Асоціація докторів філософії України, 2020*

Припхан І.І.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного,
конституційного та адміністративного права
Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

Бдайцієва Х.М.

завідувач сектору дактилоскопічного обліку
відділу криміналістичних видів досліджень
Івано-Франківського НДЕКЦ МВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДАНИХ ДАКТИЛОСКОПІЧНОГО ОБЛІКУ

Сучасний стан криміналістики характеризується високим рівнем комплексного використання досягнень науково-технічного прогресу. Так, сліди рук, що виявлені на місці події, є незаперечним доказом того, що певна особа знаходилася на цьому місці [1, с.293] й торкалася до певних об'єктів.

Як констатує Приходько В.О., дактилоскопічному обліку належить одне з найголовніших місць серед інших видів, зважаючи на те, що сліди рук є найпоширенішими об'єктами, що залишаються на місцях подій, та їх одними з перших було покладено в основу обліково-реєстраційної діяльності у цілому [2 с.282-283].

Проходять століття, а дактилоскопія не лише допомагає в розслідуванні та розкритті злочинів, а й постійно технічно вдосконалюючись, стає простим, швидким і дешевим способом ідентифікації особи та перевірення часом, надійним помічником правоохоронних органів у процесі розслідуванні злочинів.

Останнім часом в Україні висловлювалися пропозиції науковцями, зокрема В.П. Бахіним, В.І. Бояровим, В.І. Галаганом, В.К. Лисиченком, А.В. Іщенком, Е.П. Іщенком, І.В. Рогатюком, А.С. Саміщенком, М.Я. Сегаєм, А.В. Старушкевичем, щодо необхідності введення системи загального дактилоскопіювання та створення відповідного єдиного банку даних.

На думку деяких науковців, саме система загального, обов'язкового дактилоскопіювання населення України могла б бути корисною не лише при розслідуванні злочинів, але й в інших життєвих ситуаціях при:

- організації розшуку безвісти зниклих громадян;
- встановленні осіб невпізнаних трупів, які раптово померли чи стали жертвою катастрофи або стихійного лиха;

- встановленні осіб, які раптово захворіли (наприклад, осіб у стані амнезії), або дітей, які не можуть себе назвати;
- вирішенні юридично значимих питань у цивільно-правових відносинах (наприклад, ідентифікація особи при страхуванні чи спадкуванні) тощо [3, с.194-195].

Таким чином, необхідність створення єдиної багатофункціональної системи дактилоскопічних обліків в Україні, вирішення питання вдосконалення правового забезпечення дактилоскопічної реєстрації в Україні є необхідною [4, с.150].

Безуспішні спроби законодавчої регламентації ідентифікації людини в Україні тривалий час обмежувалися лише внесенням на розгляд Парламенту проектів Законів України «Про ідентифікацію особи» від 18.06.1999 року №3363, а також «Про дактилоскопію» від 18.06.1999 року № 3365 і від 20.09.2001 року № 8113, які стосувалися ідентифікації особи за відбитками пальців.

Сьогодні питання збору, використання та обробки біометричних даних, в тому числі відбитків пальців рук, дещо фрагментарно, але все ж регулюється низкою нормативних актів: Цивільний кодекс України; Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»; Закон України «Про захист персональних даних»; Закон України «Про інформацію»; Закон України «Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства»; Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або особливого захисту»; Положення про національну систему біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства, затверджене постановою КМУ від 27.12.2017 р. №1073; Інструкція про порядок фіксації біометричних даних (параметрів) іноземців та осіб без громадянства посадовими особами Державної міграційної служби України, її територіальних органів і територіальних підрозділів, затверджена наказом МВС України від 23.11.2018 р. №944 (zareєстрована в МЮ України 17.12.2018 р. за №1428/32880).

Погоджуємося із пропозицією П.Д. Біленчука та О.О. Шульги про необхідність прийняття спеціального закону про державну дактилоскопічну реєстрацію [5, с.44]. У відповідному законі «Про державну дактилоскопічну реєстрацію в Україні» доцільно висвітлити наступні питання:

- цілі створення та використання системи алфавітно-дактилоскопічних обліків;
- юридичні підстави постановки осіб на алфавітно-дактилоскопічний облік;
- коло осіб, що підлягають обов'язковому (примусовому) та добровільному дактилоскопіюванню;

- порядок постановки осіб на алфавітно-дактилоскопічний облік;
- терміни і порядок зберігання алфавітно-дактилоскопічної інформації;
- коло суб'єктів, які мають право витребувати інформацію, що є в системі алфавітно-дактилоскопічних обліків, а також юридичні підстави і порядок звернення з відповідними запитами;
- юридичні підстави, порядок та випадки зняття осіб з алфавітно-дактилоскопічного обліку, а також знищення (вилучення) дактилоскопічної інформації;
- порядок прокурорського та судового нагляду за діяльністю органів, уповноважених створювати і використовувати алфавітно-дактилоскопічні обліки;
- юридичні гарантії забезпечення прав та законних інтересів осіб, які вступають у правовідносини у зв'язку з веденням алфавітно-дактилоскопічних обліків;
- заходи впливу на посадових осіб, що порушуватимуть встановлений порядок створення і використання алфавітно-дактилоскопічних обліків.

Як запровадити в Україні тотальну дактилоскопічну реєстрацію, чи не запроваджувати зовсім, має чітко визначити законодавець.

Варто зауважити, аргументів «проти» створення загальноукраїнської системи дактилоскопічної реєстрації у представників громадськості й вітчизняного наукового кола є чимало. Мотивують це появою серйозних проблем правового, морального й практичного характеру.

Противники цієї ініціативи обґрунтовують свою позицію тим, що якщо дактилоскопічна інформація потрапить до чужих рук, то її можуть спрямувати проти людини, а законослухняні громадяни побоюються, що відбитки рук влада може використати для запровадження тотального контролю та зміцнення «міліцейської держави» [6, с.71-72].

Хоча біометричні технології спрощують автентифікацію та мали б посилювати захист, фактичний збір і зберігання даних створюють нові загрози для нашої безпеки та водночас є причиною виникнення нових проблем (конфіденційності щодо збору та зберігання біометричних даних). Все частіше в ЗМІ ми чуємо про випадки викрадення та/або втрати біометричних даних.

Побоювання пересічних громадян мають ще одне підґрунтя, бо сучасні технічні та технологічні можливості відкривають перед злочинцями все нові й нові шляхи для здійснення якісної фальсифікації слідів рук людини. До того ж негативним явищем на сьогодні є незаконний обіг та

обробка персональних даних у системі зберігання та обробки даних дактилоскопічного обліку.

В цьому напрямку необхідно реалізувати низку заходів, спрямованих на забезпечення приватності таких даних, зокрема обробку даних мають здійснювати лише співробітники, які мають відповідну кваліфікацію і несуть відповідальність за забезпечення та захист персональних даних, наділені відповідним рівнем доступу (до чітко визначеної категорії даних, що необхідні для виконання покладених завдань).

Також доцільно здійснювати систематичні перевірки з виявлення несанкціоновано втручання в систему обліку та зберігання дактилоскопічних даних, оскільки рівень безпеки таких даних є прямо пропорційним рівню безпеки їх захисту. У зв'язку із зазначеним, найбільш безпечною моделлю захисту персональних даних є їх зберігання шляхом розподілу в різних місцях, а також можливість багаторівневого способу автентифікації індивіда для надання прав доступу. Звісно, на цьому етапі економічного розвитку України це дещо надресурсоємно (в тому числі фінансово), але без таких дій біометричні системи даних не будуть належним чином захищені, що уможливить шахрайські автентифікації.

На сьогоднішній день порушення законодавства про захист персональних даних, в тому числі й данх дактилоскопічного обліку, тягне за собою відповідальність адміністративну (стаття 188-39 КупАП: Порушення законодавства у сфері захисту персональних даних) та кримінальну (стаття 182 КК України: Порушення недоторканності приватного життя та стаття 359 КК України: Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації).

Інституційний контроль за дотриманням законодавства про захист даних дактилоскопічного обліку в Україні здійснює Уповноважений Верховної Ради з прав людини та суди. З метою забезпечення виконання Уповноваженим функцій контролю за виконанням законодавства в сфері захисту персональних даних в Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини створено Департамент у сфері захисту персональних даних.

Однак, слід визнати, що для того, щоб вийти на належний рівень захисту даних дактилоскопічного обліку в Україні необхідне швидке впровадження новітніх дактилоскопічних та інших ідентифікаційних технологій, здійснення відповідних заходів у галузі матеріально-технічного забезпечення, моніторингу новітніх наукових розробок, навчання й обміну практичним досвідом з фахівцями органів країн Євросоюзу та США. І лише після цього вносити пропозиції до законодавця стосовно дактилоскопічної реєстрації всього населення України, чи представників окремих професій,

або ж обмежитися тими категоріями, які підлягають дактилоскопіюванню відповідно до нормативно-правових актів.

Література:

1. Рогатюк І.В. Напрями удосконалення використання дактилоскопічної інформації в діяльності органів досудового розслідування та прокуратури / І.В.Рогатюк // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 1. – С. 292-296.
2. Приходько В.О. Криміналістичні обліки розшукового призначення Експертної служби МВС України – джерела криміналістично значущої інформації / В.О. Приходько // Порівняльно-аналітичне право. 3/2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3_2018/80.pdf – С. 281-285.
3. Мендус С.І. Проблеми розвитку дактилоскопії / С.І. Мендус // Актуальні питання судово-експертного забезпечення кримінальних проваджень / Матеріали круглого столу 10.04.2014. – Київ. – 2014. – С.192-196.
4. Свобода Є.Й. Деякі аспекти правового регулювання дактилоскопічної реєстрації / Є. Й. Свобода. // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – С. 148-153.
5. Біленчук П.Д. Правове та інформаційно-комунікаційне забезпечення органів державної влади та управління / П.Д. Біленчук, О.О. Шульга // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Том 2. / 19-20 лютого 2010 року - Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2010. – С. 42-45.
6. Полонська Ю.В. Теоретико-правові аспекти вдосконалення дактилоскопічної реєстрації / Ю.В. Полонська // Криміналістичний вісник. - 2014. - № 1. - С. 70-74.